

Гатанките на “Гатака”

• Атанас Славов •

На пръв поглед това е поредната киноантиутопия. Налице са стерилните, математически чисти декори, сред които бродят до болка еднакви благовъзпитани млади хора, лъхащи на изкуственост от най-страшния тип - концептуалната. Българският зрител като човек, излизащ от социалистическата, битовизирана и приложна антиутопия и устремен към позитивния модел на демократичния нов ред, с известно смущение си задава въпроса: “Къде е Големият брат, който мисли вместо тебе? Къде е зловещият задкулисен елит, който решава кой е по-равен измежду равните?” Във филма “Гатака” няма такъв. Върховен диктатор в това синтетично общество е един генетично-евгеничен възглед.

Един отблъскващ шаблон, повторен във всички рецензии за филма, ме принуди да напиша тези редове. Ще започна с филма. Близко бъдеще. Млад човек, който се стреми към звездите. Но той е без необходимите за астронавт генетични параметри. Парализиран генетичен “супермен” му продава своята индентичност и героят, скрит зад чуждите кръвни и кожни проби, издържа всички изпити и излита в космоса. Във

всички рецензии чух един и същи припев: “...доведени от стремежа за съвършенство”, “...жертви на съвършенството”, “...победа на човешкия дух над студеното съвършенство!”.

Филмът е истинско произведение на изкуството, той е визуално и психологически магичен и това може да “прокара” какви ли не трактовки. Дайте да внесем малко яснота. Откак съществува човечеството, дълбоката вътрешна потребност от представа за по-високо качество на човека и обществото не дава мира на “хомо сапиенс”. Различни фази на това по-високо качество са определяни като “съвършенство” в различните епохи. И този стремеж, стоящ в основата на всички световни религии, утопии и социално-реформаторски революции, ръководи израстването и съзряването на човечеството. И никой, “самопровъзгласил се за единствен” и рухнал след това под собствената си тежест режим, не е в състояние да го “закрие”. Той може единствено да бъде изкривяван, фалшифициран, мистициран, пародиран, както правеше 45 години любимата и ненагледна БКП. Зад маската на “всестранно и хармонично развиващата се личност”

се отглеждаше “полудоволният, сит, невъзпитан масов човечец” (по братя Стругацки), вместо скок “от царството на принудата в царството на свободата” се извърши скок навътре в локвата на безизходната посредственост.

За съжаление в много скрит вид нещо подобно съществува и в страните с най-напреднала демокрация. Кадровата политика на големите корпорации побра в себе си най-прагматичните изводи от позитивизма на американското мислене. Блуждаещите образи на “белите якички” крият зад себе си почти военна дисциплина в подбора на качествата на служителя. Все по-технократски изчислени, тези качества са оголили “чистия функционализъм” в критериите за човешка личност. И съвършено естествено е новите генетични открития да измъкнат от нафтали-

на старите евгенични теории и, забъркани в нещо “модерно”, да бъдат пробутани за “прекрасния нов ред”, който за разлика от икономически проваления социдеал е озарен от зеленото сияние на милиарди доларови знаци. На това реагират талантливите и чувствителни създатели на “Гатака”. На евгенично “конструираниите” “съвършени” те противопоставят не “несъвършените”, а истинските личности, които чрез своята цялостност съдържат по-високото качество, действителното превъзходство на Вдъхновения ЧОВЕК.

В този смисъл филмът е Утопия. От тези утопии, които никои политически гърч не може да девалвира. Така че, дами и господа шаблонанисти, СЪВЪРШЕНСТВОТО умря, да живее УСЪВЪРШЕНСТВАНЕТО.

Г Ъ Ш И А С Т Е Т

Особено богата на “астетни” заглавия и автори е стр. 158 на SF трилър No. 2 (“Когато времето полудя”). Там четем:

* С. Чех - “Разходката на пан Проучен из XV век.”

Бел. от разбирача: Повече от сигурно е, че пан Броучек никои не го е проучвал през XV в.

* П. Сгънов - “Гласове от вековете”

Бел. от разбирача: Петър Стънов все пак е стъпил, а не се е сгънал.

* В. Йемке

Бел. от разбирача: Става въпрос за Волфганг Йешке.

* Р. Хайнлайн - “Врата в леглото”

Бел. от разбирача: Р. Хайнлайн - “Врата към лятото”